

Χάρσι

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ειδικό Τεύχος – Αφιέρωμα

Νέοι Επιστήμονες

Επιμέλεια

Γεωργία Γεμενετζή- Σπύρος Νιαβής- Αναστασία Τασοπούλου

ΤΕΥΧΟΣ 40 ΕΤΟΣ 2024
ISSUE YEAR

ISSN: 1109-5008

e-ISSN: 2944-9847

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής
Ανάπτυξης

Ειδικό Τεύχος-Αφιέρωμα

Νέοι Επιστήμονες

Επιμέλεια

Γεωργία Γεμενετζή- Σπύρος Νιαβής- Αναστασία Τασοπούλου

Επιστημονικό Περιοδικό

Επιστημονικό Περιοδικό
αειχώρος
Επιστημονικό Περιοδικό

Διεύθυνση:

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ

Πεδίον Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ

<http://www.aeihoros.gr>

e-mail: aeihoros@uth.gr

Επιμέλεια έκδοσης: Νεκταρία Σαρρή

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

Γεμεντζή Γεωργία, Νιαβής Σπύρος, Τασοπούλου Αναστασία	6
Εισαγωγή	
Κουβαρά Ευαγγελία-Μαρία, Σαμαρά Αικατερίνη	9
Γειτονιά & Airbnb: αναβάθμιση ή αλλοίωση; Η περίπτωση της περιοχής της Ανάληψης στη Θεσσαλονίκη	
Μπέλτσιου Βασιλική	30
Υπολογισμός δείκτη περπατησιμότητας για το κέντρο της Λάρισας και ανάδραση προς τον πολεοδομικό σχεδιασμό	
Αποστόλου Γεωργία-Άννα	61
Αστική ταυτότητα και δομημένο περιβάλλον: αναζητώντας τη συμβολή του πολεοδομικού σχεδιασμού	
Αλεξανδρίδης Θεόδωρος, Λαζαρίδης Βασίλειος	85
Αξιολόγηση της Τρωτότητας και Ενίσχυση της Ανθεκτικότητας του Αστικού Ιστού μέσω Μπλε και Πράσινων Υποδομών: Η Περίπτωση του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης	
Κυριακίδης Χαράλαμπος	110
Συγκριτική μελέτη για τη λειτουργία των υπαίθριων δημόσιων αστικών χώρων στις αθηναϊκές γειτονιές	

Αστική ταυτότητα και δομημένο περιβάλλον: αναζητώντας τη συμβολή του πολεοδομικού σχεδιασμού

Αποστόλου Γεωργία- Άννα

Χωροτάκτης Πολεοδόμος, Υποψ. Διδάκτωρ, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Περίληψη

Το παρόν άρθρο επιδιώκει να συσχετίσει την αστική ταυτότητα και τις επιμέρους συνιστώσες της με τις πολεοδομικές πρακτικές και παρεμβάσεις στον αστικό ιστό μέσα από παραδείγματα αστικών περιοχών από τη διεθνή εμπειρία. Κάθε πόλη έχει μία μοναδική ταυτότητα η οποία γίνεται αντιληπτή μέσα από εικόνες και μνήμες, είτε αρνητικές είτε θετικές. Για αυτόν τον λόγο κεντρική έννοια στο θεωρητικό πλαίσιο της ταυτότητας αποτελεί η μοναδικότητα, ενώ εξίσου σημαντικές είναι και οι έννοιες της συνέχειας, του νοήματος και της εμπειρίας. Παράλληλα, η αστική ταυτότητα θα μπορούσε να οριστεί ως «ταυτότητα τόπου», «χαρακτήρας ενός τόπου», «εικόνα ενός τόπου», «αίσθηση του τόπου» και «πνευματικότητα του τόπου», εκφράζοντας την ιδιαιτερότητα αυτού. Ένα παράδειγμα αποτελούν τα ιστορικά αστικά κέντρα, τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της ταυτότητας του τόπου, της μνήμης και του ανήκειν, ενώ τείνουν να ενισχύουν την αστική ταυτότητα για ολόκληρη την πόλη. Η μελέτη της αστικής ταυτότητας συσχετίζεται επίσης έντονα με τις παρεμβάσεις που λαμβάνουν χώρα στον αστικό ιστό, είτε πρόκειται για μεμονωμένες πολεοδομικές παρεμβάσεις σε σημεία ενδιαφέροντος (π.χ. αναδιαμόρφωση αστικών δημόσιων χώρων) είτε για εφαρμογή ολοκληρωμένων πολιτικών και εργαλείων του πολεοδομικού σχεδιασμού.

Λέξεις κλειδιά

Τόπος, Αστική ταυτότητα, Πολεοδομία, Σχεδιασμός, Αντιληπτική προσέγγιση.

Urban identity and built environment: searching for the contribution of urban planning

Abstract

This article aims to relate urban identity and its individual components to urban planning practices and interventions in the urban fabric through international examples of urban areas. Every city has a unique identity, which becomes perceptual through images and memories whether they are positive or negative. For that reason, central idea in the theoretical framework of identity is that of uniqueness. Whereas, also important are the concepts of continuity, meaning and experience. At the same time, urban identity could be defined as “place identity”, “place image”, “place character”, “sense of place”, “spirituality of place”, expressing its distinctiveness. For example, the historical urban centres play an important role in strengthening place identity, memory and sense of belonging for the entire city. The study of place identity is associated with the interventions that take place in the urban fabric, whether are single urban interventions into sites of interest (e.g. reconfiguration of urban public spaces), or for the implementation of integrated policies and tools in urban planning.

Keywords

Place, Urban identity, Urbanism, Planning, Perceptual approach.

1. Εισαγωγή

Η αστική ταυτότητα αποτελεί μία πολυσύνθετη έννοια, η οποία πρωτοεμφανίστηκε τη δεκαετία του 1960 και συνδυάζει την έννοια της ταυτότητας με τα χαρακτηριστικά της πόλης. Αυτό σημαίνει ότι συγκροτείται τόσο από υποκειμενικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι η αντίληψη, η αίσθηση και η σύνδεση με έναν τόπο, όσο και με αντικειμενικά στοιχεία, δηλαδή από τα χαρακτηριστικά από τα οποία αποτελείται μία πόλη. Η έννοια της αστικής ταυτότητας έχει αναλυθεί από πλήθος θεωρητικών της κοινωνιολογίας, της ψυχολογίας, της πολεοδομίας και της αρχιτεκτονικής καθώς και από γεωγράφους. Η ισχυρή αστική ταυτότητα μάλιστα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους της Νέας Πολεοδομίας (New urbanism), που είναι κεντρικό ζήτημα στην προσέγγιση της μετανεωτερικότητας. Το υπόβαθρο της μετανεωτερικότητας συντίθεται από ζητήματα που έχουν σχέση με την ανάμιξη των χρήσεων γης, την παραδοσιακή τοπικότητα, την αίσθηση του τόπου και τους δημόσιους χώρους κοινωνικής επαφής (Λαγόπουλος, 2017).

Στην παρούσα έρευνα γίνεται αρχικά μία προσπάθεια αποσαφήνισης και ανάλυσης της έννοιας της αστικής ταυτότητας. Παρατίθενται τα ιστορικά σημεία που επηρέασαν την εξέλιξη της έννοιας καθώς και τα διάφορα ρεύματα της χωρικής επιστήμης από τα οποία επηρεάστηκε. Έπειτα αναλύονται τρεις πολύ σημαντικοί θεωρητικοί της ταυτότητας: ο Kevin Lynch, ο Christian Norberg Schulz και ο Harold Proshansky, οι οποίοι επηρέασαν είτε άμεσα είτε έμμεσα την εξέλιξη της έννοιας της ταυτότητας. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται και αναλύονται τα δομικά στοιχεία της αστικής ταυτότητας, ως προς τη φύση της και τη δομή της, αλλά και οι παράμετροι σύμφωνα με τις οποίες τελικά μπορεί να μελετηθεί η έννοια. Τελικό ζητούμενο της εργασίας αποτελεί η σύνδεση της ταυτότητας με τον πολεοδομικό σχεδιασμό και ειδικότερα με τις πολιτικές αλλά και τις μεμονωμένες παρεμβάσεις, οι οποίες δύναται να επηρεάσουν την ταυτότητα των πόλεων. Σε αυτό το σημείο τίθεται ένα βασικό ερώτημα: Πώς η αστική ταυτότητα επηρεάζεται από ή επηρεάζει τις πολιτικές που λαμβάνονται και εφαρμόζονται στον πολεοδομικό σχεδιασμό και στο πλαίσιο παρεμβάσεων αστικής αναγέννησης/αναζωογόνησης.

Για τη διερεύνηση των παραπάνω ερωτημάτων, στο δεύτερο μέρος της εργασίας γίνεται παρουσίαση τριών πόλεων οι οποίες έχουν παρουσιαστεί ως μελέτες περίπτωσης σε τρεις διαφορετικές επιστημονικές έρευνες. Αυτές οι τρεις πόλεις επιλέχθηκαν ως αντικείμενο αναζήτησης των παραγόντων που συσχετίζουν τον πολεοδομικό σχεδιασμό με την αστική ταυτότητα, λόγω της έντονης επίδρασης που είχαν οι πολεοδομικές πρακτικές και πολιτικές στις περιοχές αυτές.

Κλείνοντας, κεντρική επιδίωξη της παρούσας εργασίας αποτελεί η αποσαφήνιση της σχέσης ταυτότητας και πολεοδομικού σχεδιασμού και η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αυτή η σχέση μπορεί να επηρεάσει θετικά την αστική ταυτότητα.

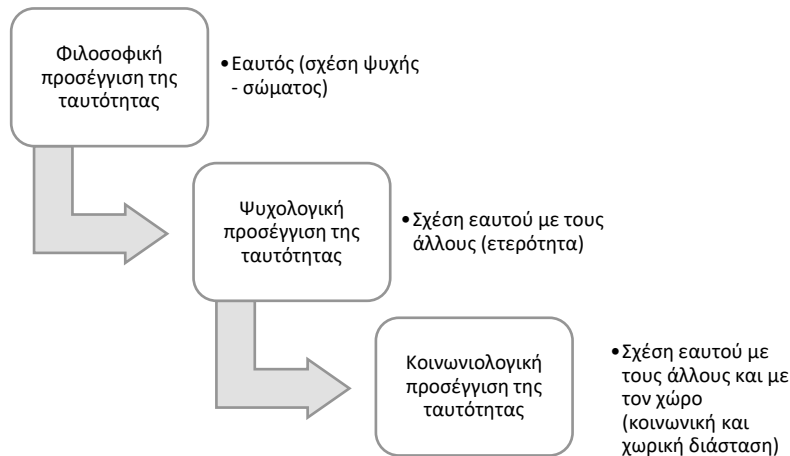
2. Επιστημολογικές προσεγγίσεις της ταυτότητας

Χρονολογικά, η έννοια της ταυτότητας κάνει την εμφάνισή της τον 16^ο αιώνα. Ο όρος ταυτότητα προέρχεται από τη λατινική ρίζα *idem* η οποία σημαίνει «το ίδιο». «Η ταυτότητα με την έννοια του ρήματος ταυτοποιούμαι (*being identified as*, αναγνωρίζομαι ως) αναφέρεται στη διεργασία με την οποία ο κάθε άνθρωπος γίνεται και ο ίδιος αντικείμενο αναγνώρισης από άλλους, όπως ο ίδιος αναγνωρίζει αντικείμενα. Έτσι του προσδίδονται και χαρακτηριστικά π.χ. νέα, γυναίκα, ενώ κάποια από αυτά θα είναι και χωρικά π.χ. η Γερμανίδα, η Αθηναία κλπ.» (Καλαντίδης, 2017: σ. 55).

Η ταυτότητα στη φιλοσοφία συνδέεται με το διαχρονικό προβληματισμό για τη σχέση ψυχής-σώματος από την εποχή του Αριστοτέλη ακόμα, ο οποίος πρώτος εξέφρασε αυτή τη θεωρία (Ross, 1931). Στην επιστήμη της ψυχολογίας, η ταυτότητα παρουσιάζεται ως μία σχέση μεταξύ του εαυτού και της ετερότητας, και μελετάται το πώς η αντίληψη, η αίσθηση και οι συμπεριφορές των ανθρώπων επηρεάζονται από την ύπαρξη των άλλων ατόμων (Allport, 1985). Οι ψυχολόγοι δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην προσωπική ταυτότητα και στα χαρακτηριστικά με τα οποία ορίζεται ο εαυτός.

Ειδικότερα, η προσωπική ταυτότητα στην ψυχολογία είναι η συνθήκη ή το γεγονός του να παραμένει ένα άτομο το ίδιο, σε όλες τις φάσεις της ύπαρξής του, δηλαδή η συνέχεια της προσωπικότητας του ατόμου (Gleason, 1983). Στην κοινωνιολογία, η ταυτότητα εκφράζεται ως σχέση όπως και στη φιλοσοφία και στην ψυχολογία, ωστόσο μελετάται έχοντας ως βάση το πώς οι καθημερινές εμπειρίες και οι ευρύτερες κοινωνικές σχέσεις διαμορφώνουν την αίσθηση που οι άνθρωποι δημιουργούν για τον εαυτό τους μέσω των υποκειμενικών συναισθημάτων τους (Knox & Marston, 2004). Σε αντίθεση με τους ψυχολόγους, οι κοινωνιολόγοι ασχολούνται με τις κοινωνικές διαστάσεις της ταυτότητας, οι οποίες όμως εμπεριέχουν και τη διάσταση του χώρου.

Σχήμα 1: Προσεγγίσεις της ταυτότητας. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Η ταυτότητα μπορεί να οριστεί μέσω ενός συνόλου πολλαπλών και αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ περιβάλλοντος και υποκειμένου (Lynch 1960, Crang & Thrift 2000, Crysler 2003). Υπό αυτή την έννοια, η ταυτότητα του τόπου αποτελεί μια υπό-δομή της ταυτότητας του εαυτού, όπως είναι το φύλο και η κοινωνική τάξη, και περιλαμβάνει αντιλήψεις και κατανοήσεις σχετικά με το περιβάλλον (Proshansky *et al*, 1983). Επίσης, σύμφωνα με τον Jenkins (1996), η ταυτότητα στηρίζεται στο γεγονός ότι η διασύνδεση μεταξύ ενός ατόμου με την κοινωνία επηρεάζεται από κοινωνικές κατηγορίες, οι οποίες το καθορίζουν και το ολοκληρώνουν μέσα στο περιβάλλον. Αυτό το ζήτημα αποκτά ιδιαίτερη σημασία όταν η ταυτότητα αναφέρεται στο αστικό περιβάλλον.

3. Θεωρητικό πλαίσιο της αστικής ταυτότητας

Μετά το 1950 με την ανάπτυξη της χωρικής επιστήμης, αρχίζει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στις διεργασίες που λαμβάνουν χώρα στον τόπο, χρησιμοποιώντας ποσοτικές μεθόδους. Έτσι, με την εμφάνιση της χωρικής επιστήμης γίνεται και η μετάβαση της επιστήμης της γεωγραφίας από έναν καθαρά θεωρητικό κλάδο σε έναν κλάδο ποσοτικό στον οποίο γίνεται προσπάθεια επεξήγησης των φαινομένων (Hubbard & Kitchin, 2010). Αυτό σαφέστατα επηρέασε την έννοια της ταυτότητας, η οποία άρχισε να ξεφεύγει από τα όρια του εαυτού και να γίνεται σημαντικό ζήτημα του τόπου.

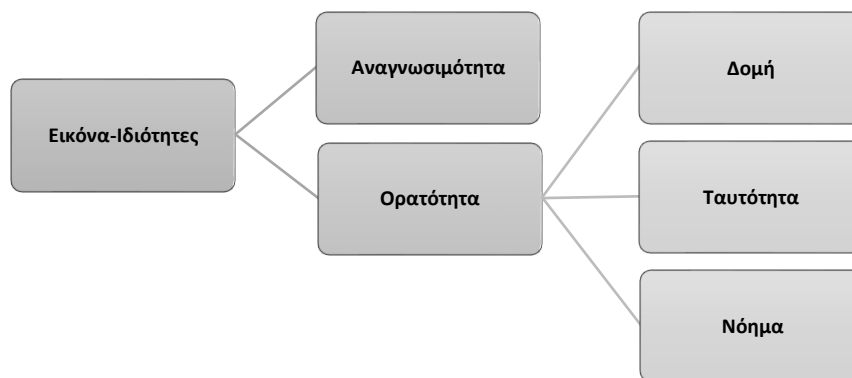
Για πολλούς ερευνητές και πολεοδόμους η αστική ταυτότητα περιγράφεται ως «ταυτότητα τόπου», η οποία όμως αναφέρεται ρητά στην έννοια της «τοπικότητας». Επιπλέον, η ταυτότητα σε ένα αστικό περιβάλλον ορίζεται, σε μεγαλύτερο βαθμό, από τα στοιχεία του περιβάλλοντος και τις δραστηριότητες ή τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα σε αυτό το περιβάλλον (Cheshmehzangi & Heat, 2012). Έτσι, θα μπορούσε να ειπωθεί πως η αστική ταυτότητα αποτελεί μια κοινωνικά κατασκευασμένη σχέση μεταξύ του ανθρώπου και του χώρου του, του χώρου και των στοιχείων του και των στοιχείων με άλλα στοιχεία. Με άλλα λόγια, πρόκειται για ένα σύνολο πολλαπλών και αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ του πλαισίου και του περιεχομένου το οποίο οριοθετείται σε διάφορα

χωρικά επίπεδα. Ειδικότερα, η αστική ταυτότητα εμφανίζεται διαφορετικά σε διάφορα χωρικά επίπεδα του δομημένου περιβάλλοντος και ως εκ τούτου μπορεί να αναγνωριστεί με διαφορετικούς τρόπους (Cheshmehzangi, 2020).

Το θεωρητικό πλαίσιο της αστικής ταυτότητας δημιουργήθηκε και τελικά καθορίστηκε κυρίως τις δεκαετίες του 1960, 1970 και 1980. Ειδικότερα τη δεκαετία του 1960-1970, μέσω του Kevin Lynch γίνεται η πρώτη επίσημη εμφάνιση της έννοιας της αστικής ταυτότητας. Η προσέγγιση του Kevin Lynch βασίστηκε στη συμπεριφορική γεωγραφία, η οποία γεννήθηκε ως επιστήμη λόγω της αντίδρασης ορισμένων επιστημόνων στον αντικειμενικό τύπο ανάλυσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη στροφή του ενδιαφέροντός τους στην επιστήμη της ψυχολογίας και την ανάπτυξη μιας θεωρίας συμπεριφοράς, η οποία διερευνά τον ρόλο του συνειδητού νου στη διαμόρφωση της ανθρώπινης χωρικής συμπεριφοράς (Lynch 1960, Golledge 1962, Hubbard & Kitchin 2010).

Ο Kevin Lynch (1960), ανέλυσε την έννοια της εικόνας της πόλης και τους παράγοντες από τους οποίους αυτή καθορίζεται. Η έννοια της εικόνας της πόλης εμπεριέχει την έννοια της ταυτότητας, όπως φαίνεται στο Σχήμα 2. Η εικόνα χαρακτηρίζεται από την ταυτότητα, το νόημα, τη δομή και την αναγνωσιμότητα της πόλης. Σύμφωνα με τον Lynch, η εικόνα αναφέρεται στην ποιότητα του φυσικού αντικειμένου, το οποίο με τη σειρά του έχει μεγάλη πιθανότητα να δημιουργήσει μία ισχυρή αίσθηση σε κάθε παρατηρητή.

Σχήμα 2: Ιδιότητες της εικόνας της πόλης. Πηγή: Lynch, 1960, Ιδία επεξεργασία.

Στο βιβλίο του Kevin Lynch “The image of the city” (1960), η ταυτότητα αναφέρεται ως έννοια η οποία συνήθως σχετίζεται με τις λειτουργίες και τα στοιχεία της πόλης. Το βασικότερο όμως χαρακτηριστικό της ταυτότητας, το οποίο και την περιγράφει, είναι η μοναδικότητα· δηλαδή αυτό το χαρακτηριστικό το οποίο διακρίνει ένα αντικείμενο από ένα άλλο. Παράλληλα όμως η ταυτότητα παρουσιάζεται και μέσα από την αναγνωσιμότητα (imageability) της πόλης. Ειδικότερα, η «αναγνωσιμότητα» είναι η ευκολία με την οποία τα τμήματα της πόλης μπορούν να αναγνωριστούν και να οργανωθούν σε ένα συνεκτικό μοτίβο (Lynch 1960, p.9). Για παράδειγμα, μία πόλη με μεγάλη εικόνα (φαινομενική, ευανάγνωστη ή ορατή) θα φαινόταν καλοσχηματισμένη, ξεχωριστή, αξιοσημείωτη, και θα προσκαλούσε τον παρατηρητή να δώσει μεγαλύτερη προσοχή.

Η κεντρική σκέψη του Lynch βασίζεται στη διαδικασία της απεικόνισης και της οπτικής διάκρισης των στοιχείων του περιβάλλοντος, τα οποία οι σχεδιαστές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη στην ανάλυση μίας περιοχής. Αυτά τα στοιχεία είναι τα εξής:

- Μονοπάτια/Διαδρομές: κανάλια κατά μήκος των οποίων ο παρατηρητής κινείται, συνήθως περιστασιακά ή δυνητικά (δρόμοι, διάδρομοι πεζών/πεζοδρόμια, κανάλια, σιδηρόδρομοι).
- Όρια: γραμμικά στοιχεία που δεν χρησιμοποιούνται ή δεν θεωρούνται ως μονοπάτια από τον παρατηρητή.
- Συνοικίες/ενότητες: τμήματα της πόλης από μεσαίου έως μεγάλου μεγέθους, στα οποία εισέρχεται νοερά ο παρατηρητής.

- Κόμβοι: στρατηγικά σημεία μιας πόλης στα οποία μπορεί να εισέλθει ένας παρατηρητής· αποτελούν τις εστίες προς και από τις οποίες μετακινείται κάποιος.
- Τοπόσημα: σημεία αναφοράς στα οποία δεν μπορεί να εισέλθει ο παρατηρητής.

Σύμφωνα με τους Στεφάνου και Στεφάνου (1999) τα στοιχεία που αναλύθηκαν από τον Kevin Lynch, τα αντιλαμβανόμαστε με βάση το περίγραμμα. Μπορεί τα όριά τους να είναι σαφή, όπως και ο τόνος τους (φως, σκιά), το χρώμα τους και το υλικό τους, ωστόσο το περίγραμμα είναι το πιο χαρακτηριστικό, το πιο συγκεκριμένο και ιδιαίτερο γνώρισμα της εικόνας. Δηλαδή, μπορεί πολλοί τόποι να έχουν το ίδιο χρώμα, τον ίδιο τόνο ή ακόμη και το ίδιο υλικό, αλλά να έχουν διαφορετικό περίγραμμα. Στην ίδια φιλοσοφία και προσέγγιση κινείται και ο αρχιτέκτονας Gordon Cullen, ο οποίος μέσα από το κίνημα του Townscape το 1960, παρουσίασε μια νέα θεωρία και μεθοδολογία για την αστική οπτική ανάλυση και τον σχεδιασμό που βασίζεται στην ψυχολογία της αντίληψης, μέσω τη οποίας προσεγγίζεται και η έννοια της ταυτότητας (Cullen 1961).

Τη δεκαετία του 1970 -1980, εμφανίστηκαν οι πρώτες επιστημονικές μελέτες της περιβαλλοντικής ψυχολογίας, η οποία καλύπτει ένα ευρύ φάσμα της αλληλεπίδρασης ανθρώπων και φυσικού περιβάλλοντος (Συγκολλίτου 1997). Οι Harold Proshansky (1978) και William Ittelson (1978) αποτελούν σημαντικούς αναλυτές των εννοιών που σχετίζονται με την αστική ταυτότητα, όπως είναι η “σύνδεση με έναν τόπο” (place attachment) και η “αίσθηση του τόπου” (sense of place), που μελετώνται υπό το πρίσμα της περιβαλλοντικής ψυχολογίας. Ο Proshansky (1978) ισχυρίζεται ότι η περιβαλλοντική ψυχολογία επιδιώκει να εξετάσει τις αλληλεπιδράσεις του ατόμου με το φυσικό του πλαίσιο. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να οριστεί ως προσπάθεια να εντοπιστούν τυχόν εμπειρικές και θεωρητικές σχέσεις μεταξύ της συμπεριφοράς και της εμπειρίας του ατόμου από τη μια, και του δομημένου περιβάλλοντος από την άλλη. Για τον ίδιο, η ταυτότητα του τόπου αποτελεί ένα συγκεκριμένο συστατικό της ταυτότητας του εαυτού του κάθε ατόμου (υποταυτότητα), που συσχετίζεται με το φυσικό περιβάλλον μέσω συνειδητών και ασυνειδητών ιδεών, συναισθημάτων, αξιών, στόχων, προτιμήσεων, δεξιοτήτων και τάσεων συμπεριφοράς. Η προσέγγιση του Ittelson (1978) έρχεται να συμπληρώσει αυτή του Proshansky, με τον ισχυρισμό ότι η περιβαλλοντική ψυχολογία δεν αποτελεί μία ντετερμινιστική θεωρία καθώς βλέπει το άτομο όχι ως ένα παθητικό προϊόν του περιβάλλοντος, αλλά ως μία ύπαρξη που επενεργεί στο περιβάλλον και που με τη σειρά της επηρεάζεται από αυτό. Σύμφωνα με τον Ittelson (1978), ως περιβάλλον νοείται ένα σύνολο από φυσικούς, βιολογικούς ή κοινωνικούς παράγοντες ικανούς να έχουν ένα άμεσο ή έμμεσο βραχυχρόνιο αποτέλεσμα στους ζώντες οργανισμούς και στις ανθρώπινες δραστηριότητες, επηρεάζοντας της συμπεριφορά των ατόμων.

Την ίδια περίοδο κάνει την εμφάνισή της μέσα από τα έργα και τις μελέτες σημαντικών θεωρητικών, η φαινομενολογία του τόπου και της αρχιτεκτονικής, καθώς επίσης και η ανθρωπιστική γεωγραφία, οι οποίες επηρέασαν εξίσου την αστική ταυτότητα. Σημαντικοί εκφραστές και θεωρητικοί είναι οι Christian Norberg Schulz, Edward Relph και Yi Fu Tuan (Relph 1976, Tuan 1977, Norberg Schulz 1980).

Ειδικότερα, ο Christian Norberg Schulz (1980), ο οποίος αναλύει τον τόπο επηρεασμένος από την φαινομενολογία του τόπου, ισχυρίζεται ότι ο τόπος δημιουργείται μέσα από την τριών διαστάσεων οργάνωση των στοιχείων του. Μπορεί να χαρακτηριστεί τόσο ως τριών διαστάσεων γεωμετρία όσο και ως αντιληπτικό πεδίο. Επίσης, χαρακτηρίζεται και από περιβαλλοντικά σύνολα, όπως είναι οι «χώρες», οι «περιφέρειες», τα «τοπία», οι «οικισμοί» και τα «κτίρια». Ο ίδιος διακρίνει τον τόπο σε φυσικό και ανθρωπογενή, ενώ παράλληλα ερευνά και την αλληλεπίδραση αυτών των δύο. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η δομή του φυσικού κόσμου λαμβάνει ως στοιχείο ανάλυσης το τοπίο, ενώ η άλλη κατηγορία του τόπου, ο ανθρωπογενής τόπος, αναφέρεται στα χωρικά στοιχεία τα οποία έχουν δημιουργηθεί λόγω της ανθρώπινης παρέμβασης σε βάθος χρόνου. Παραδείγματα τέτοιων στοιχείων, που δημιουργούν τον αστικό τόπο, είναι τα κέντρα και οι διαδρομές. Μια πλατεία, για παράδειγμα, λειτουργεί ως κέντρο, ενώ ένας δρόμος ως διαδρομή. Ο χαρακτήρας ενός

ανθρωπογενούς τύπου καθορίζεται από τον βαθμό «ανοικτότητας του» (openness) (Norberg Schulz, 1980).

Επιπλέον, ο Christian Norberg Schulz (1980) αναφέρθηκε στην έννοια του τύπου παραθέτοντας τη σύνδεση του ανθρώπου με το περιβάλλον του μέσα από μια ανάλυση η οποία εμπεριέχει την έννοια του «genius loci» (πνεύμα του τόπου). Πρόκειται για μία ρωμαϊκή έννοια σύμφωνα με την οποία κάθε ανεξάρτητο όν έχει τον ιδιοφυή¹ πνευματικό του φύλακα. Αυτό το πνεύμα δίνει ζωή στους ανθρώπους και στους τόπους, συνοδεύοντάς τους από τη γέννηση μέχρι το θάνατο και καθορίζοντας το χαρακτήρα τους ή την ουσία τους. Ως εκ τούτου, το πνεύμα του τόπου παραμένει αναλλοίωτο στις όποιες αλλαγές μπορεί να υφίσταται ο κάθε τόπος. Από την άλλη, η δομή ενός τόπου δεν αποτελεί μία σταθερή και αιώνια κατάσταση· αντιθέτως μεταβάλλεται και προσαρμόζεται στις όποιες απαιτήσεις (Norberg Schulz, 1980).

Πίνακας 1: Προσεγγίσεις της ταυτότητας του τόπου. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

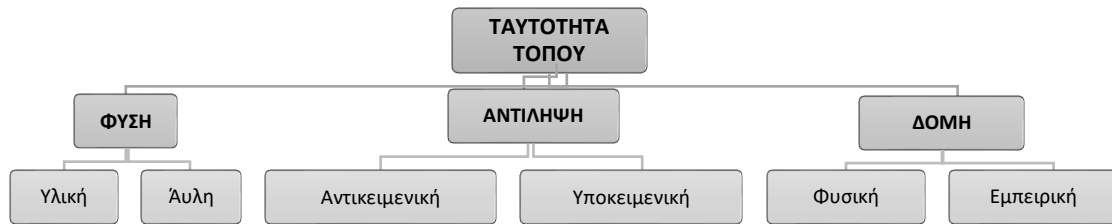
1960-1970		
Συμπεριφορική γεωγραφία	Kevin Lynch	Εικόνα της πόλης, Αναγνωσιμότητα ,Αντιληπτική προσέγγιση, Νοητικοί χάρτες
Κίνημα Townscape	Gordon Cullen	Αστική οπτική ανάλυση, Ψυχολογία της αντίληψης
1970-1980		
Περιβαλλοντική ψυχολογία	William Ittelson Harold Proshansky	Συσχέτιση της ταυτότητας με την αλληλεπίδραση περιβάλλοντος και συμπεριφοράς των ατόμων
Φαινομενολογία του τόπου	Christian Norberg Schulz Edward Relph	Σύνδεση με έναν τόπο και πνεύμα του τόπου
Ανθρωπιστική γεωγραφία	Yi Fu Tuan	Τοποφιλία, σύνδεση των ατόμων με τον τόπο τους

4. Διαδικασία διαμόρφωσης της αστικής ταυτότητας

Η ταυτότητα μπορεί να διακριθεί μεταξύ της ταυτότητας που αφορά τον ίδιο τον τόπο (αντικειμενική οπτική) και της ταυτότητας όπως γίνεται αντιληπτή μέσα από τις εμπειρίες των ατόμων (υποκειμενική οπτική). Αντίστοιχα, η ταυτότητα του τόπου μπορεί να διακριθεί σε υλική και άυλη όπως φαίνεται στο Σχήμα 3. Ο όρος άυλη απευθύνεται στην εμπειρική και νοητική φύση της έννοιας και συνδέεται με την υποκειμενική αντίληψη της ταυτότητας. Η εμπειρική φύση αντλείται από τις εμπειρίες των ανθρώπων όπως αυτοί έχουν βιώσει μια περιοχή. Η νοητική φύση της ταυτότητας εμπεριέχεται μεν στις εμπειρίες, αλλά κάποιος μπορεί να σχηματίσει μία εικόνα στο νου του για μια περιοχή ενδιαφέροντος χωρίς να έχει ζήσει ή επισκεφθεί τη συγκεκριμένη περιοχή, από πληροφορίες που έχει αντλήσει (π.χ. από λογοτεχνικές πηγές) (Yaldiz *et al*, 2014). Από την άλλη η αντικειμενική αντίληψη αφορά τα στοιχεία του τόπου από τα οποία χαρακτηρίζεται. Πρόκειται κατά βάση για τα γεωγραφικά, τα φυσικά και τα τεχνητά περιβαλλοντικά στοιχεία του. Η ταυτότητα του τόπου διαμορφώνεται τελικά από τον συνδυασμό των αντικειμενικών στοιχείων της πόλης και της υποκειμενικής αντίληψης των ατόμων (Proshansky *et al*, 1983, Lalli 1992).

¹ Είναι η ατομική περίπτωση μιας γενικής θεϊκής φύσης που υπάρχει σε κάθε άτομο, τόπο ή πράγμα και ακολουθεί κάθε άνθρωπο από την ώρα της γέννησής του μέχρι την ημέρα του θανάτου του.

Σχήμα 3: Δομικά στοιχεία της έννοιας της ταυτότητας τόπου. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Σύμφωνα με μια άλλη προσέγγιση, η ταυτότητα του τόπου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί τόσο από την αίσθηση των ατόμων (sense of place), όσο και από τη σύνδεση που τα άτομα παρουσιάζουν με έναν τόπο (place attachment). Η έννοια της αίσθησης του τόπου αφορά κάτι περισσότερο από μια προσωπική εμπειρία, καθώς μπορεί να αναδύεται από περιγραφές για τον τόπο. Όπως υποστηρίζει ο Shamai (1991), το νόημα του τόπου αναφέρεται στο συμβολικό νόημα που δίνουν οι άνθρωποι σε έναν τόπο, ενώ ορίζεται από απαντήσεις σε περιγραφικές ερωτήσεις του τύπου «Τί σημαίνει αυτό το μέρος για εσάς;» ή «Τί είδους μέρος είναι αυτό;». Έτσι, μπορεί κανείς ναιώσει την αίσθηση του τόπου μέσα από μια αποτελεσματική περιγραφή. Επίσης, η αίσθηση του τόπου μπορεί να χαρακτηριστεί και από τις ατομικές και συλλογικές αξίες από τις οποίες επηρεάζεται, καθώς οι άνθρωποι συνήθως συμμετέχουν σε κοινωνικές δραστηριότητες ανάλογα με την αίσθηση που έχουν δημιουργήσει για τον τόπο (Canter, 1977).

Έτσι, η αίσθηση του τόπου αποτελεί μια σύνθετη έννοια συναισθήματος και σύνδεσης στο ανθρώπινο περιβάλλον που δημιουργείται από την οικειοποίηση και τη χρήση των τόπων από τους ανθρώπους. Αυτό σημαίνει ότι η αίσθηση του τόπου δεν είναι προκαθορισμένο φαινόμενο, αλλά δημιουργείται από την αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων και τόπων (Σχήμα 4). Επομένως, με βάση τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, οι παράγοντες που δημιουργούν την αίσθηση του τόπου χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: (1) σε γνωστικούς και αντιληπτικούς και (2) στα φυσικά χαρακτηριστικά (Steele, 1981).

Σχήμα 4: Παράγοντες που διαμορφώνουν την αίσθηση του τόπου. Πηγή: Steele, 1981, Ιδία επεξεργασία.

Ο Stedman (2002) πιστεύει πως η έννοια της αίσθησης του τόπου είναι μια διφορούμενη έννοια και είναι πολύ δύσκολο να οριστεί και να μετρηθεί. Ως εκ τούτου χρησιμοποιεί την έννοια της σύνδεσης του τόπου για τη μέτρησή της, περιγράφοντας την αίσθηση του τόπου ως μια συλλογή συμβολικών σημασιών, σύνδεσης και ικανοποίησης των ατόμων ή των ομάδων με το περιβάλλον τους. Η σύνδεση με έναν τόπο, σύμφωνα με τους Scanell & Gifford (2014), διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες, όπως φαίνεται στο Σχήμα 5.

Σχήμα 5: Διαστάσεις και τύποι της σύνδεσης με έναν τόπο (place attachment). Πηγή: Ιδία επεξεργασία με βάση Scanell & Gifford 2014, Low & Altman, 1992

Αξίζει να αναφερθεί ότι οι και Low και Altman (1992) εντοπίζουν τους εξής τύπους σύνδεσης με έναν τόπο:

- Γενεαλογική σύνδεση (σύνδεση με έναν τόπο με βάση τις συγγενικές σχέσεις και την καταγωγή ενός ατόμου)
- Οικονομικοί δεσμοί
- Σύνδεση μέσω απώλειας (απομάκρυνση από έναν τόπο ή απώλεια κάποιου αγαπημένου προσώπου)
- Σύνδεση μέσω θρησκευτικών και πολιτικών δραστηριοτήτων
- Αφηγήσεις για έναν τόπο

5. Παράμετροι της αστικής ταυτότητας

Η αστική ταυτότητα αποτελεί μία έννοια η οποία συσχετίζεται με τα φυσικά, πολιτιστικά, κοινωνικοοικονομικά και ιστορικά χαρακτηριστικά της πόλης. Έτσι, οι λειτουργίες και οι συμπεριφορές που συνδέονται με την πόλη είναι, κατά τους Rhetsuriya και Heath (2021), “το θεμέλιο της αστικής ταύτισης”, και σε συνδυασμό με τις ανθρώπινες δραστηριότητες που έχουν λάβει χώρα κατά την διάρκεια της ιστορίας δημιουργείται ο αστικός συμβολισμός ή το νόημα.

Επομένως, η αστική ταυτότητα αφορά τόσο τα στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος και τις δραστηριότητες ή τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα εκεί όσο και την αντίληψη των ατόμων. Γι’ αυτόν τον λόγο η μελέτη της αστικής ταυτότητας θα πρέπει να περιλαμβάνει τόσο τις πλευρές της αντικειμενικής εικόνας της πόλης, όπως είναι η αστική δομή και το πολεοδομικό πλαίσιο αυτής, η οικονομική λειτουργία της, οι δημόσιοι χώροι και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, όσο και υποκειμενικά

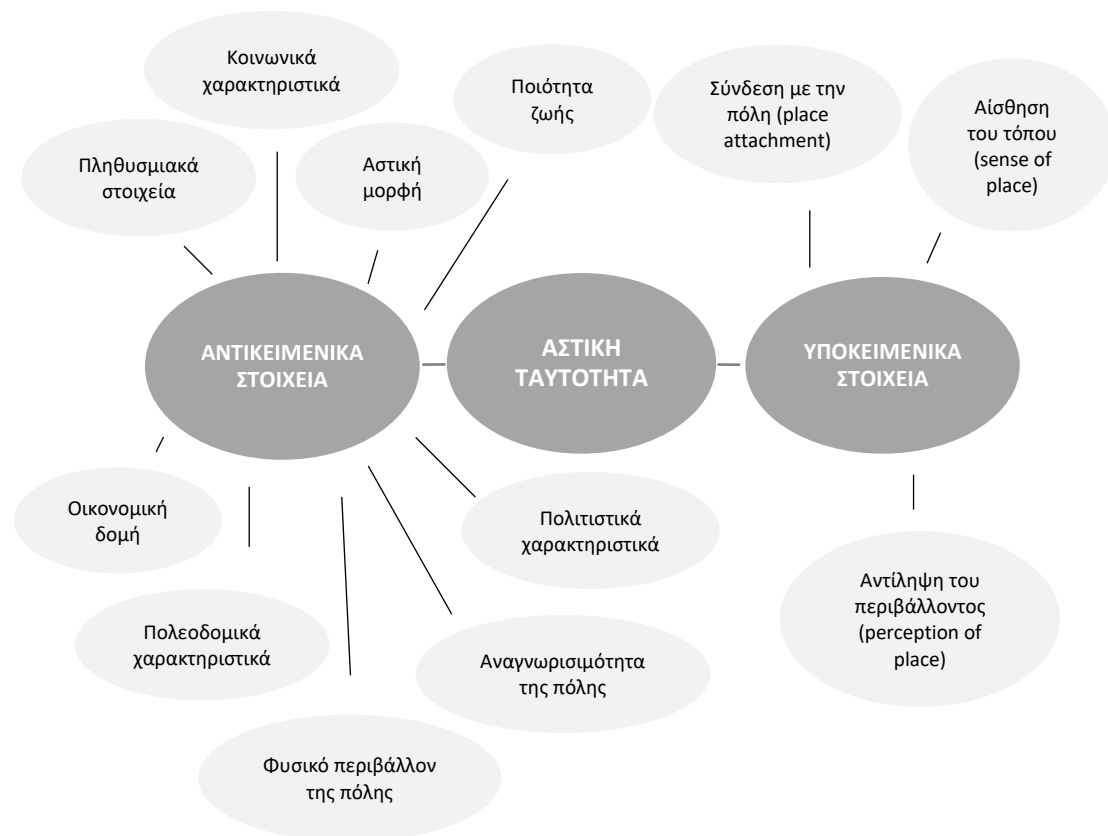
στοιχεία όπως είναι η αντιληπτική προσέγγιση του περιβάλλοντος, η σύνδεση και η αίσθηση του τόπου (Ujang & Zakariya 2014; Ujang & Zakariya 2015; Siramkaya, 2019).

Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Cöli (1998), οι “αντικειμενικοί” παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν την ταυτότητα της πόλης είναι τα φυσικά, γεωγραφικά και τεχνητά περιβαλλοντικά στοιχεία. Αυτά τα στοιχεία μπορούν να προσδιοριστούν με διαφορετικούς τρόπους όπως:

- Φυσικές δομές της πόλης και φυσικό περιβάλλον
- Κοινωνικο-οικονομικές δομές της πόλης
- Πολιτιστική δομή
- Ιστορική ανάπτυξη
- Χωρικά χαρακτηριστικά
- Οπτικά χαρακτηριστικά
- Τρόπος και ποιότητα ζωής των κατοίκων
- Λειτουργίες της πόλης
- Αστική υποδομή και τυπολογία

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, στο σχήμα 6 επιχειρείται η συστηματοποίηση των παραμέτρων που συγκροτούν την αστική ταυτότητα.

Σχήμα 6: Παράμετροι της αστικής ταυτότητας. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

6. Αστική ταυτότητα και πολεοδομικός σχεδιασμός

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, επιχειρείται εμπειρική διερεύνηση, μέσα από δευτερογενή στοιχεία - έρευνες σε επιστημονικά περιοδικά, των ζητημάτων που τίθενται στη θεωρία και παρουσιάστηκαν στις προηγούμενες ενότητες. Τα κριτήρια επιλογής των μελετών περίπτωσης είναι κυρίως ποιοτικά, και σχετίζονται με τον σκοπό της εκάστοτε έρευνας και τα αποτελέσματά της ως προς τον μετασχηματισμό της αστικής ταυτότητας. Ειδικότερα, επιλέχθηκαν τρεις έρευνες, με ισάριθμες μελέτες περίπτωσης – πόλεις, προς παρουσίαση και συζήτηση, ως μία πρώτη προσέγγιση του ζητήματος της αλληλεπίδρασης του πολεοδομικού σχεδιασμού με την αστική ταυτότητα, καθώς και του αντικτύπου, θετικού ή αρνητικού, που έχει ο πολεοδομικός σχεδιασμός στην αστική ταυτότητα. Τα θετικά και τα αρνητικά αποτελέσματα αξιολογούνται με βάση την εκτιμώμενη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, ή τη βελτίωση ή μη της λειτουργικότητας των πόλεων λόγω της ανάπτυξης ή της υποβάθμισης των υποδομών τους.

6.1 Μεθοδολογία προσέγγισης και επιλογής των τριών ερευνών

Η αρχική βιβλιογραφική έρευνα κατέληξε στη μελέτη είκοσι επτά δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων με μελέτες περίπτωσης σχετικές με την αστική ταυτότητα, οι οποίες είναι κυρίως ποσοτικές, και οι οποίες κατηγοριοποιήθηκαν με βάση το αντικείμενο διερεύνησής τους σε επτά κατηγορίες, όπως φαίνεται στον πίνακα 2.

Πίνακας 2: Κατηγορίες ερευνών της αστικής ταυτότητας. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Αντικείμενο διερεύνησης	Έρευνες
1. Αλληλεπίδραση δημοσίου χώρου και αστικής ταυτότητας	Laskari <i>et al</i> , 2008; Omer & Jiang, 2008; Stiperski <i>et al</i> , 2011; Cheshmehzangi & Heat, 2012; Chang <i>et al</i> , 2017; Siramkaya S B, 2019
2. Εικόνα και ταυτότητα στο αστικό περιβάλλον	Ökesli & Yusuf Gürçinar, 2012; Zhou <i>et al</i> , 2014; Wäckerlin <i>et al</i> , 2020
3. Αστικός/πολεοδομικός σχεδιασμός και αστική ταυτότητα	Čamprag 2014; Yıldız <i>et al</i> , 2014; Beyhan & Gürkan, 2015; Shawket, 2018; Nia & Suleiman, 2017
4. Τουρισμός και αστική ταυτότητα (συγκρούσεις)	Bernardo <i>et al</i> , 2017
5. Διερεύνηση των χαρακτηριστικών αστικής ταυτότητας	Hull IV <i>et al</i> , 1994; Oktay & Bala, 2015; Ziyae 2018; Sönmez, 2020; Anastasiou <i>et al</i> , 2022
6. Αποσαφήνιση εννοιών: σύνδεση με έναν τόπο, ταυτότητα τόπου, αίσθηση τόπου, αντίληψη στο αστικό περιβάλλον	Felonneau, 2004; Lewicka, 2008; Shamsuddin & Ujang, 2008; Agustí <i>et al</i> , 2019
7. Διαδικασία διαμόρφωσης αστικής ταυτότητας με βάση το μοντέλο Breakwell	Twigger-Ross & Uzzell, 1996; Bernardo & Palma-Oliveira, 2005

Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη κατηγορία ερευνών ασχολείται με την αλληλεπίδραση του δημοσίου χώρου και της αστικής ταυτότητας, με τη μεταξύ τους σχέση να εμφανίζεται στενή και αμφίδρομη. Η δεύτερη κατηγορία ερευνών αφορά στην εικόνα και στην ταυτότητα στο αστικό περιβάλλον. Βασικός στόχος των ερευνών που εντάχθηκαν στη συγκεκριμένη κατηγορία είναι ο χαρακτηρισμός της ταυτότητας μέσα από την εικόνα της πόλης καθώς επίσης και η σχέση μεταξύ αυτών των δύο εννοιών. Στην τρίτη κατηγορία, αντικείμενο είναι ο αστικός και πολεοδομικός σχεδιασμός και η αστική ταυτότητα. Ειδικότερα, αναλύεται η αστική ταυτότητα σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις που λαμβάνουν χώρα στις πόλεις και πώς ο πολεοδομικός σχεδιασμός αλληλεπιδρά με την αστική ταυτότητα. Στην επόμενη κατηγορία αντικείμενο διερεύνησης αποτελεί η σύγκρουση τουρισμού και αστικής ταυτότητας. Η περιλαμβανόμενη έρευνα επικεντρώνεται συγκεκριμένα στη σύγκρουση μεταξύ της διατήρησης της ταυτότητας του τόπου και της τουριστικής ανάπτυξης στην πόλη. Στην πέμπτη κατηγορία, το αντικείμενο διερεύνησης των ερευνών αφορά κυρίως τα

χαρακτηριστικά και τη φύση της ταυτότητας, μέσω του προσδιορισμού των θετικών και των αρνητικών χαρακτηριστικών του αστικού περιβάλλοντος. Οι έρευνες της έκτης κατηγορίας είναι εστιασμένες στη σύνδεση με έναν τόπο, στην ταυτότητα του τόπου, στην αίσθηση του τόπου και στην αντίληψη. Ειδικότερα, εξετάζονται αυτές οι έννοιες αναφορικά με τα στοιχεία της πόλης και πώς επηρεάζονται από αυτά. Τέλος, η τελευταία κατηγορία ερευνών έχει ως αντικείμενο διερεύνησης τη διαδικασία διαμόρφωσης της ταυτότητας μέσω συγκεκριμένων μοντέλων, όπως το μοντέλο Breakwell. Ειδικότερα, εξετάζεται η σχέση μεταξύ των αλλαγών στο αστικό περιβάλλον και στην ταυτότητα, χρησιμοποιώντας και στις δύο περιπτώσεις το μοντέλο Breakwell ως πλαίσιο. Το μοντέλο Breakwell έχει ως αντικείμενο διερεύνησης κυρίως την κοινωνική ταυτότητα, δηλαδή την ταυτότητα μέσα από την επιστήμη της κοινωνιολογίας, και για αυτό το λόγο διερευνώνται συγκεκριμένα στοιχεία όπως η αυτοεκτίμηση και η ιδιαιτερότητα.

Επειδή η συγκεκριμένη έρευνα έχει ως αντικείμενο διερεύνησης την αστική ταυτότητα και τον πολεοδομικό σχεδιασμό, οι έρευνες που θα παρουσιαστούν και θα συζητηθούν στη συγκεκριμένη εργασία ανήκουν στην τρίτη κατηγορία (αστικός / πολεοδομικός σχεδιασμός και αστική ταυτότητα). Η επιλογή των τριών ερευνών έγινε με βάση τον σκοπό και τα αποτελέσματα της κάθε έρευνας. Στόχος είναι να παρουσιαστούν περιπτώσεις πόλεων στις οποίες να φαίνεται ο βαθμός επηρεασμού της αστικής τους ταυτότητας από την εφαρμογή συγκεκριμένων πολεοδομικών πολιτικών αλλά και σχεδιαστικών παρεμβάσεων.

Ειδικότερα, οι μελέτες περίπτωσης που επιλέχθηκαν να αναλυθούν στη συγκεκριμένη εργασία είναι το Ικόνιο (Konya), η Ισπάρτα (Isparta) στην Τουρκία και η πόλη Ρότερνταμ (Rotterdam) στην Ολλανδία. Αρχικά στην περίπτωση της πόλης του Ικονίου μελετάται η περίπτωση δύο πλατειών (Mevlana Türbe Ö nü, Zafer) με βάση τις επιπτώσεις των αλλαγών που αυτές υπέστησαν και τελικά πώς αυτές οι αλλαγές επηρέασαν την αστική ταυτότητα. Η συγκεκριμένη περίπτωση αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πόλης για την οποία έγινε διερεύνηση της επίδρασης της αλλαγής στην αστική ταυτότητα λόγω των αποφάσεων και των πολιτικών οι οποίες άλλαξαν τις πλατείες της περιοχής και αυτό είχε σημαντικές επιπτώσεις και στην αστική ταυτότητα. Μέσα από τη συγκεκριμένη έρευνα φαίνεται έντονα η σχέση που παρουσιάζει ο πολεοδομικός σχεδιασμός με την αστική ταυτότητα αλλά και ο τρόπος με τον οποίο η αστική ταυτότητα μπορεί να επηρεαστεί, τόσο θετικά όσο και αρνητικά.

Από την άλλη, στην πόλη της Ισπάρτα παρουσιάζεται ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πόλης στην οποία οι αστικοί μετασχηματισμοί οι οποίοι έγιναν σε βάθος χρόνου επηρέασαν αρνητικά την αστική ταυτότητα της πόλης, λόγω των απρογραμματίστων πολιτικών και παρεμβάσεων που έγιναν.

Τέλος, στην περίπτωση της πόλης Ρότερνταμ, παρουσιάζεται μία περίπτωση πόλης της οποίας η ταυτότητα βασίστηκε πάνω στον μοντέρνο σχεδιασμό. Επιλέχθηκε η συγκεκριμένη περίπτωση μελέτης ως ένα παράδειγμα του πώς μπορεί ο πολεοδομικός σχεδιασμός να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη για την ανανέωση και τη βελτίωση της αστικής ταυτότητας, έχοντας θετικά αποτελέσματα στην μετέπειτα ανάπτυξη της πόλης και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων.

6.2 Konya (Ικόνιο)- Τουρκία

Η μελέτη που έγινε στην πόλη του Ικονίου (Yaldiz *et al.* 2014, Siramkaya 2019) εστιάζει ιδιαίτερα στις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στο ιστορικό κέντρο της πόλης και σε ορισμένα αρχιτεκτονικά έργα που τοποθετήθηκαν στο κέντρο, και τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση της ταυτότητας της πόλης.

Η πόλη του Ικονίου αποτελεί ένα από τα παλαιότερα οικιστικά κέντρα της Ανατολίας. Αυτό φαίνεται και από τους πολλούς πολιτισμούς που έχει φιλοξενήσει από το παρελθόν έως σήμερα, ενώ παρουσιάζει μια πολυεπίπεδη δομή ως πόλη. Στη Ρωμαϊκή και στη Βυζαντινή περίοδο, οι οικιστικές περιοχές ήταν πυκνές γύρω από τον λόφο Alaeddin και τα περίχωρά του, ενώ στην περίοδο των Σελτζούκων αναπτύχθηκαν οικιστικές περιοχές στα ανατολικά της πόλης. Η πόλη αναπτύχθηκε στα

δυτικά του λόφου Alaeddin (Σχήμα 7) στην περίοδο Karamanoğullari, ενώ στη συνέχεια στα νότια και νοτιοανατολικά κατά την οθωμανική περίοδο. Σε αυτή την περίοδο, καθώς το μοναστήρι των δερβίσηδων Mevlana βρισκόταν στα ανατολικά, το κέντρο της πόλης μετατοπίστηκε εκεί (Yaldiz *et al.* 2014, Siramkaya 2019)

Σχήμα 7: Λόφος Alaeddin. Πηγή: Yaldiz *et al.*, 2014.

Το 1897 ξεκίνησαν νέες αναπτυξιακές δράσεις ως αποτέλεσμα της πυρκαγιάς που εκδηλώθηκε σε κλειστό παζάρι στο νέο κέντρο της πόλης. Παράλληλα, οι χρήσεις γης και το δίκτυο μεταφοράς άλλαξαν στα τέλη του 19ου αιώνα, ως αποτέλεσμα του σιδηρόδρομου της Βαγδάτης ο οποίος έφτασε στο Ικόνιο (Yaldiz *et al.*, 2014).

Σχήμα 8: Σχέδια αστικής ανάπτυξης της πόλης του Ικονίου (2009-2010) αριστερά: σχέδιο ανάπτυξης με στόχο τη διατήρηση του ιστορικού κέντρου και των περιχώρων της πόλης Konya το 2009 (από το αρχείο του δήμου Konya), δεξιά: σχέδιο ανάπτυξης με στόχο τη διατήρηση του ιστορικού κέντρου και των περιχώρων της πόλης Konya το 2010. Πηγή: Yaldiz *et al.*, 2014.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ένα τρίτο κέντρο να σχηματίζεται γύρω από τον σιδηροδρομικό σταθμό μετά τον λόφο Alaeddin και τα περίχωρα Mevlana. Το 1946 ξεκίνησαν οι πρώτες προγραμματισμένες αναπτυξιακές δράσεις για την πόλη του Ικονίου. Οι δράσεις αυτές αναπτύχθηκαν και συνεχίστηκαν τα έτη 1954, 1966, 1982.

Ένα από τα πιο σημαντικά σύμβολα που διαμορφώνουν την ταυτότητα της πόλης του Ικονίου είναι ο λόφος Alaeddin. Κάποια από τα κτίρια-σύμβολα για την ταυτότητα της πόλης είναι το Konya Alaeddin Mosque και το Kiliçaslan Pavillion. Αυτά τα κτίρια που τοποθετούνται στον λόφο Alaeddin μπορούν ακόμα να γίνουν αντιληπτά με την αρχική τους ταυτότητα. Ειδικότερα, το μουσείο Mevlana και ο περιβάλλον χώρος του είναι ένα από τα κτίρια-σύμβολα που επηρεάζονται περισσότερο στην περίοδο της αλλαγής. Παρουσιάζει διάφορες πολιτιστικές επιρροές, έχει πυκνά κτίρια και κτιριακές

ομάδες που φέρουν αρχιτεκτονικά και ζωτικά χαρακτηριστικά των περιόδων τους και συμβάλλουν στη μοναδική ταυτότητα της πόλης (Yaldiz *et al*, 2014).

Σχήμα 9: Η περιοχή όπου χωροθετούνται οι δύο πλατείες (Zafer και Mevlana Türbe Ö nü). Πηγή: Yaldiz *et al*, 2014.

Οι αλλαγές που συνέβησαν στις δύο πλατείες (η θέση των οποίων φαίνεται στο Σχήμα 9), παρουσιάζουν τόσο θετικά όσο και αρνητικά αποτελέσματα σε σχέση με την αστική ταυτότητα. Ειδικότερα:

Η αλλαγή στην πλατεία Zafer επηρέασε θετικά την αστική ταυτότητα, καθώς με τις αλλαγές που συνέβησαν βελτιώθηκε η χρήση της από τους πολίτες. Πιο συγκεκριμένα, οι αλλαγές που συνέβησαν ήταν οι εξής:

- Διεύρυνση της πλατείας και άνοιγμά της στους πεζούς.
- Αλλαγή στις χρήσεις γης καθιστώντας δυνατή τη χρήση της πλατείας κάθε ώρα της ημέρας
- Βελτίωση της προσβασιμότητας (MMM και κέντρο πόλης)
- Βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος με συνακόλουθη αύξηση της χρήσης της από τους πολίτες.

Από την άλλη, η αλλαγή στην πλατεία Mevlana Türbe Ö nü επηρέασε αρνητικά την αστική ταυτότητα, καθώς δεν επέφερε καμία βελτίωση στη χρήση της από τους πολίτες. Αντιθέτως, λειτούργησε αντίστροφα με το να αποτρέπεται η χρήση της από αυτούς. Ειδικότερα, οι αλλαγές που συνέβησαν ήταν οι εξής:

- Μετατράπηκε σε χώρο που χρησιμοποιείται μόνο για διέλευση, παρόλο που γειτνιάζει με τα MMM
- Το εφαρμοζόμενο υλικό κάλυψης εδάφους παρουσιάζει χαρακτηριστικά που επηρεάζουν αρνητικά τη χρήση, τόσο το χειμώνα όσο και το καλοκαίρι
- Η χρήση της όσον αφορά τις ώρες της ημέρας επηρεάζεται αρνητικά καθώς η πλατεία περιβάλλεται από εμπόριο και ξενοδοχεία (Yaldiz *et al*, 2014).

Συνοψίζοντας, στην εν λόγω έρευνα αναλύεται ένα παράδειγμα σύγκρισης δύο σημαντικών πλατειών της πόλης του Ικονίου, στις οποίες οι αλλαγές που συνέβησαν έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην αλλαγή της εικόνας και της ταυτότητας της πόλης. Ειδικότερα, η μία εξ αυτών επηρέασε θετικά την εικόνα της πόλης, ενώ η άλλη αρνητικά. Συμπερασματικά, παρατηρείται σύνδεση μεταξύ της αστικής ταυτότητας και των δημοσίων χώρων οι οποίοι ταυτόχρονα αποτελούν και παράγοντες που χαρακτηρίζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων των πόλεων. Επομένως, από την ανάλυση των δύο πλατειών γίνεται αντιληπτό ότι η ταυτότητα επηρεάζεται από αλλαγές που έχουν σχέση τόσο με την εικόνα όσο και με τη λειτουργικότητα των αστικών δημόσιων χώρων.

6.3 Isparta (Ισπάρτα) – Τουρκία

Η Ισπάρτα στην Τουρκία αποτελεί παράδειγμα πόλης της οποίας η ταυτότητα αποδυναμώθηκε λόγω των αστικών μετασχηματισμών που έγιναν σε βάθος χρόνου σε αυτήν. Στη συγκεκριμένη μελέτη

(Beyhan & Gurkan, 2015) παρουσιάζονται οι παρεμβάσεις οι οποίες άλλαξαν τελείως την εικόνα και κατ' επέκταση την ταυτότητα της πόλης.

Η Οθωμανική περίοδος έχει επιδράσει στην αστική ταυτότητα όλων των τουρκικών πόλεων. Το 1923 αρχίζει να υιοθετείται ένας μοντέρνος τρόπος ανάπτυξης στις πόλεις και ξεκινά ένας εκτεταμένος και συνάμα διαφορετικός αστικός μετασχηματισμός με «σύγχρονο και κατοικήσιμο» τρόπο. Τη δεκαετία του 1950, τα σύγχρονα κινήματα αστικοποίησης και οι σύγχρονες αρχιτεκτονικές προσεγγίσεις στην Τουρκία αρχίζουν να ενισχύονται. Παράλληλα, εμφανίζεται ένας γρήγορος εκσυγχρονισμός στην οικονομία καθώς επίσης και αύξηση της μετανάστευσης από τις αγροτικές στις αστικές περιοχές. Αυτές οι αλλαγές έχουν ως επακόλουθο μεγάλης κλίμακας αστικούς μετασχηματισμούς, οι οποίοι παρόλο που γίνονται με πιο αργή διαδικασία, προκαλούν την καταστροφή των αστικών μοτίβων, των δημόσιων χώρων, αλλά και της αρχιτεκτονικής των προηγούμενων περιόδων. Προκειμένου να αποκατασταθούν αυτές οι περιοχές, τα έργα αστικού μετασχηματισμού αρχίζουν να εφαρμόζονται τη δεκαετία του 1980, ωστόσο παρουσιάζουν έλλειψη αρχιτεκτονικών και πολεοδομικών αρχών, λαμβάνοντας υπόψη μόνο τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα, οδηγώντας έτσι σε απώλεια της αστικής ταυτότητας (Beyhan & Gurkan, 2015).

Σχήμα 10: Αστικοί μετασχηματισμοί στην πόλη της Ισπάρτα. Πηγή: Beyhan & Gurkan, 2015.

Η πόλη της Ισπάρτα παρουσιάζει μία αστική ταυτότητα η οποία έχει τις ρίζες της στην Οθωμανική περίοδο. Αρχίζει να γνωρίζει αστικούς μετασχηματισμούς (Σχήμα 10) οι οποίοι αντικατοπτρίζουν την πρώιμη περίοδο, τον μοντερνισμό της δεκαετίας του 1950 και τα έργα που έγιναν μετά το 1980. Η πόλη αναδιαμορφώθηκε με το αναπτυξιακό σχέδιο που εφαρμόστηκε το 1938-1943 (Beyhan & Gurkan, 2015).

Σύμφωνα με το Σχέδιο Ölsner, τα περίχωρα του Belönu Çayı -ως η πρώτη οικιστική περιοχή- και το κέντρο διατηρήθηκαν, αλλά δημιουργήθηκε ένας νέος αναπτυξιακός άξονας μέσω βορειοανατολικών και βορειοδυτικών συνοικιών. Επηρεασμένη από την ταχεία αστικοποίηση που ξεκίνησε τη δεκαετία του 1950, η πόλη άρχισε να επεκτείνεται και να αναπτύσσεται και το κέντρο της απέκτησε νέες λειτουργίες. Τα στοιχεία που συνέθεταν την αστική ταυτότητα της Ισπάρτα είναι τα τζαμιά (οθωμανική αρχιτεκτονική), οι δομές της πρώιμης περιόδου, οι μοντερνιστικές δομές που χτίστηκαν μεταξύ των ετών 1960-1980, και διαφορετικά παραδείγματα αρχιτεκτονικής σπιτιών όπως τα τουρκικά, τα ελληνικά και τα ιρανικά. Ωστόσο, τα προαναφερθέντα κτίρια έχουν καταδαφιστεί ή έχουν καταστραφεί λόγω των αστικών μετασχηματισμών (Beyhan & Gurkan, 2015).

Σχήμα 11: Εξέλιξη της περιοχής όπου χωροθετείται το κυβερνητικό κτίριο και η πλατεία μπροστά. Πηγή: Beyhan & Gurkan, 2015.

Οι μετασχηματισμοί οι οποίοι έλαβαν χώρα στην πόλη ανά χρονολογική περίοδο έχουν ως εξής:

Προ 1960

- Τα στοιχεία της αστικής ταυτότητας είναι ισχυρά και διακριτά.
- Οι αστικές περιοχές αντιστοιχούν στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική δομή της πόλης.
- Τα κτίρια παρουσιάζουν αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά της πρώιμης περιόδου, μία αρχιτεκτονική τάση εκείνης της εποχής.
- Τα στοιχεία τόσο της αρχιτεκτονικής όσο και της αστικής κλίμακας βρίσκονται σε καλή αρμονία.

Μεταξύ 1960-1980

- Τα σημαντικά κτίρια τα οποία έχουν διαμορφώσει τη φυσική δομή του κέντρου της πόλης εξακολουθούν να υπάρχουν.
- Κατά τη διαδικασία αστικοποίησης της δεκαετίας του 1970 υπήρξαν ζημιές στα αρχιτεκτονικά έργα.
- Η πλατεία, ως στοιχείο το οποίο χαρακτηρίζει μία περιοχή γνώρισε πρώτη την απώλεια ταυτότητας.

Μετά το 1980

- Κτίρια, δρόμοι, πλατείες, μοτίβα οικισμών, ορόσημα, μνημεία και σύμβολα έχουν όλα διαταραχθεί και καταστραφεί.
- Οι περιοχές που επλήγησαν προκάλεσαν και αρνητικές αλλαγές στην κοινωνική δομή.
- Κατά τη διαδικασία του μετασχηματισμού της πόλης κανείς δεν είχε προβληματιστεί για το κατά πόσο, αλλά και πώς θα διατηρηθεί η αστική ταυτότητα.
- Στην Ισπάρτα οι τοπικές αξίες από τις οποίες αποτελούνταν η αστική της ταυτότητα καταστράφηκαν γρήγορα (Beyhan & Gurkan, 2015).

Συνολικά, οι αστικοί μετασχηματισμοί οι οποίοι αποδυνάμωσαν την αστική ταυτότητα της πόλης είχαν ως άμεσο αποτέλεσμα τόσο την αλλαγή της εικόνας της πόλης, την καταστροφή του αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού αποθέματος, όσο και κοινωνικές αλλαγές. Προκύπτει, επομένως, πως η αστική ταυτότητα συνδέεται τόσο με την εικόνα και με τις κτιριακές υποδομές, όσο και με την κοινωνία στο σύνολό της.

6.4 Ρότερνταμ (Rotterdam) – Ολλανδία

Στην έρευνα του Nebojša Čamrag (2014), παρουσιάζεται η πόλη του Ρότερνταμ, η οποία αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του πώς ο μοντέρνος σχεδιασμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ένα δυναμικό εργαλείο, καθιερώνοντας μία αναγνωρίσιμη αστική ταυτότητα.

Σχήμα 12: Εμβληματικά έργα στην πόλη του Ρότερνταμ. Πηγή: Čamprag, 2014

Σημαντικό ρόλο στην αναδιαμόρφωση της αστικής ταυτότητας της πόλης του Ρότερνταμ, και όχι μόνο, έπαιξε ο β΄ Παγκόσμιος πόλεμος ο οποίος αποτέλεσε την αιτία για αναδιαμόρφωση ολόκληρων περιοχών εντός των πόλεων που καταστράφηκαν κατά τη διάρκεια του πολέμου. Ειδικότερα, οι πόλεις κατέφυγαν σε διάφορες στρατηγικές για να ενισχύσουν την αναγνωρισιμότητα α και την ταυτότητά τους, στρεφόμενες στην παραδοσιακή και τη σύγχρονη προσέγγιση.

Τα πολεοδομικά στοιχεία που ορίζουν τους παραδοσιακούς αστικούς χώρους χαρακτηρίζονται κυρίως από πυκνά οικοδομικά τετράγωνα, τα οποία διαμορφώνουν εντός τους κλειστούς δρόμους και πλατείες, ενώ τα κτίρια είναι συνήθως χαμηλά και παρόμοιου ύψους. Από την άλλη, οι μοντερνιστικοί αστικοί χώροι αποτελούνται από κτίρια τα οποία λειτουργούν ως αυτοτελή χωριστά υπόστεγα σε έναν πιο γενικευμένο χώρο, ο οποίος διασταυρώνεται με το οδικό δίκτυο.

Η αστική δομή του Ρότερνταμ είναι ξεκάθαρα καθορισμένη από τις φυσικές ιδιότητες του περιβάλλοντός της. Παρόλο που οι προπολεμικές επεμβάσεις μετατόπισαν σταδιακά το κέντρο του Ρότερνταμ στα δυτικά, το παραδοσιακό μοτίβο των δρόμων είναι, παρά τις τεράστιες καταστροφές του πολέμου, ακόμη εν μέρει αναγνωρίσιμο και ενταγμένο μέσα στο «ιστορικό τρίγωνο» της πόλης.

Η περιοχή στο κέντρο της πόλης που ονομάζεται «Rotterdam Binnenstad» είναι χωρισμένη σε τέσσερις ιστορικές γειτονιές: Η πρώτη περιοχή αποτελεί την «Central Diamond» που αναπτύχθηκε δυτικά του ιστορικού πυρήνα της πόλης, γύρω από τον πεζόδρομο Lijnbaan, ενώ οι άλλες τρεις είναι το «τρίγωνο του Πάρκου» στα νοτιοδυτικά, η «πόλη δίπλα στο ποτάμι» στις προκουμαίες και η «Διαδρομή της Σήραγγας» που δημιουργήθηκε μετά τη μεταφορά της κεντρικής σιδηροδρομικής γραμμής που διέσχισε την πόλη υπόγεια.

Ο αστικός σχεδιασμός για την πόλη του Ρότερνταμ και τα εμβληματικά έργα (Σχήμα 12) έχουν μία μακρά ιστορία. Στα τέλη του 1970 και κατά τη διάρκεια του 1980, υπήρξαν πολλά νέα μοντέρνα έργα, τα οποία έγιναν με στόχο την ενίσχυση της αίσθησης του τόπου και της ταυτότητας της πόλης. Αυτά είναι:

- η κεντρική βιβλιοθήκη (1977),
- το σπίτι κύβος (1984),
- το Witte Huis (Λευκός Οίκος), το οποίο χτίστηκε το 1898 σε Art Nouveau στυλ, αποτελώντας σημαντικό τοπόσημο της πόλης με αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον.

Η καινοτομία και το μοντέρνο έφτασε στην κορύφωσή του το 1990 οπότε κάποια από τα πιο σημαντικά εμβληματικά σχέδια πυροδότησαν την αστική ανάπτυξη, δημιουργώντας αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά της πόλης μέχρι και σήμερα.

Σχήμα 13: Μοντέρνες κατασκευές στην πόλη του Ρότερνταμ. Πηγή: Čamprag, 2014.

Ειδικότερα, με το «θεμελιώδες σχέδιο» του 1946 για ανοικοδόμηση του Ρότερνταμ από τον Cornelis Van Traa, προτάθηκε η δημιουργία μιας τελείως διαφορετικής πόλης από αυτή που υπήρχε παλιά, με ένα μοντέρνο οδικό σύστημα για την αντιμετώπιση των αστικών προβλημάτων τα οποία συνδέονται με την αύξηση της χρήσης των αυτοκινήτων. Ένας λόγος για τον οποίο ο καινοτόμος σχεδιασμός άνοιξε, οφείλεται στον πόλεμο κατά τον οποίο έμειναν ολόκληρες εκτάσεις κενές δίνοντας έδαφος στους σχεδιαστές να εκφράσουν τη δημιουργικότητά τους.

Το «θεμελιώδες σχέδιο» ζωνοποίησης βασίστηκε στον αυστηρό διαχωρισμό των τεσσάρων κύριων αστικών λειτουργιών: κίνηση, δουλειά, στέγαση και αναψυχή. Τα κύρια στοιχεία τα οποία χαρακτήρισαν την αστική ανάπτυξη ήταν σίγουρα η αποβιομηχανοποίηση, η οποία για το Ρότερνταμ σήμανε αναχωροθέτηση του πρώην λιμανιού και της βιομηχανίας δυτικότερα κατά τη διάρκεια του 1960-1970. Τεράστιες εκτάσεις κατά μήκος του ποταμού εκκενώθηκαν. Η αναγέννηση των περιοχών αυτών κατά μήκος του ποταμού απαντούσε σε μια στρατηγική η οποία όχι μόνο θα οδηγούσε στην παραγωγή ελκυστικών χώρων, αλλά επίσης θα εξασφάλιζε περαιτέρω μετασχηματισμό των εν λόγω περιοχών. Ως συνέπεια αυτών των δυναμικών ιστορικών γεγονότων, το κέντρο του Ρότερνταμ χαρακτηριζόταν από σχετικά χαμηλή αναλογία δόμησης, έλλειψη κατοικιών, μη ικανοποιητική ποιότητα δημοσίων χώρων και γενικότερα από ένα αστικό περιβάλλον με χαμηλή αστική ποιότητα.

Προς επίλυση αυτών των προβλημάτων, ο δήμος της πόλης έθεσε κάποιους στόχους οι οποίοι αφορούσαν στην ενδυνάμωση της οικονομίας, στη δημιουργία αναγνωρίσιμων αστικών εικόνων και ταυτότητας καθώς επίσης και στην ελκυστικότητα της πόλης. Για να υλοποιηθούν οι στόχοι αυτοί δημιουργήθηκε ένα στρατηγικό αστικό όραμα 13 αναπτυξιακών περιοχών² που χαρακτηρίστηκαν ως πολύ σημαντικά projects, ενώ αφορούσαν κυρίως τις παραποτάμιες και τις ιστορικές περιοχές της πόλης. Τόσο η κεντρική περιοχή Central District όσο και η Wilhelminapier, που συνδέονται με τον «πολιτιστικό άξονα», έχουν ως στόχο να εξελιχθούν περαιτέρω σε κεντρικές αστικές περιοχές για επιχειρήσεις και πολυώροφες πολυκατοικίες.

Γενικότερα, το σχέδιο που εφαρμόστηκε στην πόλη του Ρότερνταμ είχε ως στόχο την ενοποίηση του ιστορικού πυρήνα και του περιβάλλοντα αστικού ιστού, μέσω της μεταμόρφωσης των υπάρχοντων γειτονιών σε ελκυστικές γειτονιές μικτής χρήσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, οι πρώην βιομηχανικές και λιμενικές εγκαταστάσεις της πόλης να σχεδιαστούν εκ νέου και να μετασχηματιστούν σε εμβληματικές επεκτάσεις κεντρικών αστικών περιοχών.

Κλείνοντας την ανάλυση της πόλης του Ρότερνταμ, στην παρούσα έρευνα παρουσιάστηκαν οι ενέργειες που έγιναν στην πόλη σε μία προσπάθεια σύνθεσης του παλιού και του νέου με στόχο να δημιουργηθεί μία νέα, πιο ισχυρή και δυναμική, αναγνωρισιμότητα της πόλης. Αυτές οι πολιτικές που σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν βοήθησαν την πόλη να επανασυνδεθεί με το παρελθόν της αλλά ταυτόχρονα να εκσυγχρονιστεί μέσω του καινοτόμου σχεδιασμού. Το πειραματικό πεδίο της μοντέρνας αρχιτεκτονικής και του αστικού σχεδιασμού έγιναν ένα ολοκληρωμένο τμήμα της παράδοσης του Ρότερνταμ και του κύριου πυρήνα της μητροπολιτικής του ταυτότητας.

²1) Laurenskwartier , 2) Stationskwartier , 3) Coolingsingel / Lijnbaan , 4) Ahoy / Zuidplein / Pleinweg, Stadionpark, 5) Erasmus Medical Centre – Hoboken, 6) Επιστημονικό και επιχειρηματικό πάρκο Schieveen / Wegen Noordrand, 7) Stadshavens: RDM shipyard, 8) Waalhaven-Oost, Rijn-Maashaven, 9) Maasvlakte 2 , 10) Hoeksche Waard, 11) Kop van Zuid οικιστική περιοχή: Rijn-Maashaven, Parkstad, Afrikaanderwijk, 12) Groot Hillegersberg οικιστική περιοχή: Laag Zestienhoven and Schiebroek Zuid, 13) Υπάρχον οικιστικό απόθεμα Oud Zuid.

7.Συζήτηση και συμπεράσματα

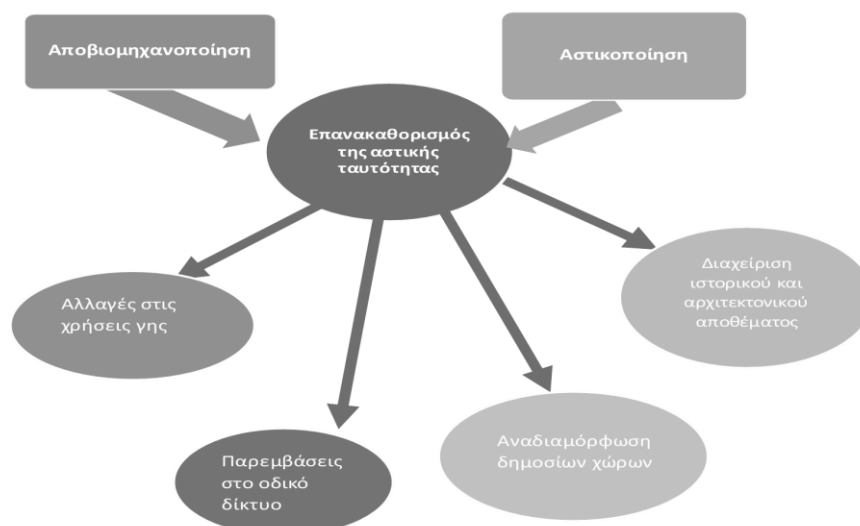
Από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει πως η ταυτότητα αποτελεί μία πολυπαραγοντική και πολυδιάστατη έννοια, η οποία αρχικά ξεκίνησε περιγράφοντας τις πτυχές του εαυτού, έχοντας επομένως ψυχολογικές και κοινωνικές προεκτάσεις. Με την εξέλιξη της χωρικής επιστήμης, η ταυτότητα εισήχθη ως έννοια στις επιστήμες της γεωγραφίας, της πολεοδομίας και της αρχιτεκτονικής. Ειδικότερα, η ταυτότητα μέσα στις πόλεις καθορίζεται τόσο από τα «αντικειμενικά» στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν μία πόλη, όσο και από τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες των ατόμων (υποκειμενική οπτική).

Την τελευταία δεκαετία περίπου, όπως προκύπτει και από τη συστηματοποίηση των ερευνών που προηγήθηκε, έχει αναδειχθεί μια συζήτηση για τη σχέση αστικού / πολεοδομικού σχεδιασμού και αστικής ταυτότητας, με ειδικότερη εστίαση στην επίδραση αστικών παρεμβάσεων στην αστική ταυτότητα. Στην έρευνα εξετάστηκαν βιβλιογραφικά τρεις περιπτώσεις πόλεων: το Ικόνιο (Konya), η Ισπάρτα (Isparta) και το Ρότερνταμ (Rotterdam).

Αρχικά από την ανάλυση και των τριών πόλεων προκύπτει ότι κάποια γεγονότα που είχαν κοινωνικοοικονομικό αντίκτυπο, κυρίως, και συνέβησαν στο παρελθόν, δημιούργησαν την ανάγκη για επανακαθορισμό της αστικής ταυτότητας. Η αποβιομηχανοποίηση και η αστικοποίηση επηρέασαν πολλές πόλεις τις δεκαετίες 1950-1970, αναδεικνύοντας την ανάγκη για σχεδιασμό και διαμόρφωση των πολιτικών που έπρεπε να τεθούν σε εφαρμογή έτσι ώστε να γίνει επαναπροσδιορισμός της αστικής ταυτότητας των πόλεων.

Μετά την αναγνώριση της ανάγκης για σχεδιασμό, οι προωθούμενες πολιτικές λειτούργησαν τόσο με θετικό όσο και με αρνητικό τρόπο στη διαμόρφωση ή στην ενίσχυση της αστικής ταυτότητας. Ειδικότερα, στο Σχήμα 14, φαίνονται οι πολεοδομικές πρακτικές και παρεμβάσεις οι οποίες επανακαθορίζουν την ταυτότητα και των τριών πόλεων. Διαπιστώνεται ότι πολιτικές και παρεμβάσεις όπως η αστική αναδιαμόρφωση των δημοσίων χώρων και του οδικού δικτύου αλλά και η διαχείριση του κτιριακού αποθέματος, επηρέασαν την αστική ταυτότητα.

Σχήμα 14: Πολεοδομικές πρακτικές και παρεμβάσεις για τον επανακαθορισμό της αστικής ταυτότητας. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Ως κατάληξη της παρούσας έρευνας, επιχειρείται ακολούθως η εκτίμηση των αλλαγών που έγιναν σε κάθε πόλη με βάση τις παραμέτρους που παρουσιάστηκαν στην ενότητα 5 (βλ. Σχ.6). Η επιχειρούμενη αξιολόγηση με βάση τα κριτήρια αυτά φαίνεται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3: Εκτίμηση της επίδρασης των παραμέτρων της αστικής ταυτότητας στις μελέτες περίπτωσης (Θετικά αποτελέσματα: +, Αρνητικά αποτελέσματα: -, Και τα δυο: ±). Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ	ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΛΕΩΝ		
	ΙΣΠΑΡΤΑ	ΙΚΟΝΙΟ	ΡΟΤΕΡΝΤΑΜ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΟΜΗ			
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	-		+
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	-	±	+
ΑΣΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	-	±	+
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ		±	+
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	-	±	+
ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	-	±	
ΑΝΑΓΝΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ		±	
ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ (PERCEPTION OF PLACE)	-	±	
ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΗ (PLACE ATTACHMENT)	-	±	+
ΑΙΣΘΗΣΗ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΗ (SENSE OF PLACE)	-	±	+
ΠΟΛΗ (SENSE OF PLACE)			

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι η πολιτιστική δομή, τα χωρικά χαρακτηριστικά, οι αστικές υποδομές και η αστική τυπολογία, οι λειτουργίες της πόλης, τα φυσικά στοιχεία, οι κοινωνικές ομάδες, ο τρόπος και η ποιότητα ζωής των κατοίκων, και τα τοπόσημα αποτελούν σημαντικά στοιχεία του αστικού ιστού των οποίων οι αλλαγές επηρεάζουν είτε με θετικό είτε με αρνητικό τρόπο την αστική ταυτότητα.

Η αστική ταυτότητα επηρεάζεται με θετικό τρόπο όταν:

- Αναβαθμίζονται και εκσυγχρονίζονται οι αστικές υποδομές και η λειτουργικότητα των δημοσίων χώρων
 - Βελτιώνεται η προσβασιμότητα στους ελεύθερους χώρους της πόλης (πλατείες, πάρκα, χώροι πρασίνου) μέσα από πολεοδομικές παρεμβάσεις
 - Τίθενται συγκεκριμένοι στόχοι για την ανάπτυξη των πόλεων όπως η ισχυρή οικονομία, η ελκυστικότητα και η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς
 - Επαναπροσδιορίζονται τα χωρικά στοιχεία των πόλεων, όπως οι χρήσεις γης, η πυκνότητα, το οδικό δίκτυο και η αστική δομή, με βάση τις προκύπτουσες ανάγκες
 - Αξιοποιούνται, προστατεύονται ή και τοποθετούνται φυσικά στοιχεία μέσα στις πόλεις
- Όλα τα παραπάνω βελτιώνουν και ισχυροποιούν τους δεσμούς των κατοίκων με την πόλη και κατ' επέκταση την αίσθηση και τη σύνδεση που δημιουργείται με αυτή.

Από την άλλη, οι αρνητικές επιπτώσεις στην ταυτότητα δημιουργούνται από τους εξής παράγοντες:

- Καταστροφή ιστορικών πυρήνων και στοιχείων στις πόλεις
- Υποβάθμιση και απώλεια της λειτουργικότητας των δημοσίων υπαίθριων χώρων
- Απώλεια ή καταστροφή φυσικών στοιχείων στις πόλεις
- Ανεπαρκής διαχείριση του πολιτιστικού αποθέματος των πόλεων
- Αδυναμία καθορισμού αναπτυξιακών στόχων και οράματος για τις πόλεις
- Δυσκολία αναγνώρισης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των πόλεων έχοντας ως αποτέλεσμα την ασθενή σύνδεση των κατοίκων με την πόλη

Η βιωσιμότητα, η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αλλά και η ανάδειξη και διαχείριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των πόλεων αποτελούν βασικούς στόχους του πολεοδομικού σχεδιασμού, ο οποίος καλείται στο πλέον παγκοσμιοποιημένο και ανταγωνιστικό δίκτυο των πόλεων να αντιμετωπίσει και να «θεραπεύσει» τις παθολογίες προηγούμενων απρογραμμάτιστων δράσεων, οι οποίες επηρεάζουν με αρνητικό τρόπο την αστική ταυτότητα. Ωστόσο, οι έρευνες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα δεν επαρκούν για να εξαχθούν σαφή συμπεράσματα σχετικά με το πώς και πόσο επηρεάζεται η αστική ταυτότητα από τον τρόπο που ασκείται ο πολεοδομικός σχεδιασμός, κάτι που παραμένει ανοιχτό για μελλοντική έρευνα. Ειδικότερα, τα εργαλεία του σχεδιασμού, οι πολεοδομικοί συντελεστές όπως είναι οι χρήσεις γης, η πυκνότητα, ο συντελεστής δόμησης και η αστική μορφολογία, αποτελούν παράγοντες οι οποίοι δύναται να μελετηθούν περαιτέρω σε σχέση με την αστική ταυτότητα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Καλαντίδης, Α. (2017) «Σημειώσεις για την ταυτότητα του τόπου», *Γεωγραφίες*, (30) σ . 53-65.
- Λαγόπουλος, Α.-Φ. (2017) *Θεωρία και μεθοδολογία πολεοδομίας: Από την πολιτική οικονομία στη σημειωτική του χώρου*. Αθήνα: Πατάκης.
- Στεφάνου, Ι. (2000) «Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης», Αθήνα: Εργαστήριο Πολεοδομικής Σύνοψης ΕΜΠ / ΥΠΕΧΩΔΕ.
- Στεφάνου, Ι. και Στεφάνου, Ι. (1999) *Περιγραφή της εικόνας της πόλης*, Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις ΕΜΠ.
- Συγκολίτου, Ε. (1997) *Περιβαλλοντική ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ξενόγλωσση

- Allport, G. (1985) *Psychology: The Briefer Course*. University of Notre Dame Press.
- Anastasiou, D., Tasopoulou, A., Gemenetzi, G., Gareiou, Z., & Zervas, E. (2022) "Public's perceptions of urban identity of Thessaloniki, Greece". *URBAN DESIGN International*, 27(1), 18-42.
- Bernardo, F., and Palma-Oliveira, J. M. (2005) «Place change and identity processes. Medio Ambiente y Comportamiento humano», 6, 71-87.
- Bernardo, F., Almeida, J., and Martins, C. (2017) «Urban identity and tourism: different looks, one single place». *Proceedings of the Institution of Civil Engineers-urban Design and Planning*, 170(5), 205-216.
- Beyhan, S. G., and Gürkan, Ü. C. (2015) «Analyzing the Relationship Between Urban Identity and Urban Transformation Implementations in Historical Process: The Case of Isparta». *Archnet-IJAR*, 9, 158–180.
- Brennan, A. (1988) *Conditions of identity: A study in identity and survival*. Oxford: Clarendon Press.
- Burdge, R.J. and Ludtke, R.L. (1972) «Social separation among displaced rural families: The case of flood control reservoirs». In *Social behavior, natural resources, and the environment*, Edited by: Burch, W.R., Cheek, N.H. and Taylor, L. 85–108. New York, NY: Harper & Row.
- Čamprag, N. (2014) «Urban Identity Building through Innovative Design—Rotterdam Example». *Journal of faculty of civil engineering*, 823-828.
- Canter, D. (1977) *The psychology of place*. London: The Architectural Press.
- Chang, M. C., Bus, P., and Schmitt, G. (2017) «Feature extraction and k-means clustering approach to explore important features of urban identity». In *2017 16th IEEE International Conference on Machine Learning and Applications (ICMLA)* (pp. 1139-1144). IEEE.

- Cheshmehzangi, A., and Heat, T. (2012) «Urban Identities: Influences on Socio-Environmental Values and Spatial Inter-Relations». *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 36, 253–264.
- Cheshmehzangi, A. (2015) «Urban Identity as a Global Phenomenon: Hybridity and Contextualization of Urban Identities in the Social Environment». *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 25(5), 391–406.
- Cheshmehzangi, A. (2020) *Identity of Cities and City of Identities*. Springer Singapore.
- Çöl, Ş., (1998) «Kent Kimliğini Oluşturan Faktörler ve Günümüz Kentlerini Kimlikli Kılmak İçin Bir Sistem Önerisi», Mimar Sinan University, Institute of Applied Sciences (unpublished doctoral dissertation). In Yıldız, E., Aydın, D., and Sıramkaya, S. B. (2014) «Loss of City Identities in the Process of Change: The City of Konya-Turkey». *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 140:221–233.
- Cragg, M., and Thrift, N. (Eds.). (2000) *Thinking space (Vol. 9)*. London: Routledge.
- Crysler, C. G. (2003) *Writing spaces: discourses of architecture, urbanism and the built environment, 1960–2000*. London: Routledge.
- Cullen, G. (1961) *The Concise Townscape*. Architectural Press.
- Félonneau, M. L. (2004) «Love and loathing of the city: Urbanophilia and urbanophobia, topological identity and perceived incivilities». *Journal of environmental psychology*, 24(1), 43-52.
- Gleason, P. (1983) «Identifying Identity: A Semantic History». *The Journal of American History*, 69(4), 910–931.
- Golledge, R. G. (1962) «Observations on the urban pattern and functional role of Newcastle», NSW. *Tijdschrift Voor Economische en Sociale Geografie*, (53), 72–78.
- Hague C. and Jenkins P. (2004) *Place Identity, Participation and Planning*. London: Routledge.
- Hashemnezhad, H., Heidari, A., and Hoseini, M. (2013) «Sense of Place and Place Attachment». *International Journal*, 3(1).
- Hauge, A. (2007) «Identity and Place: A Critical Comparison of Three Identity Theories». *Architectural Science Review*, 50, 44–51.
- Hubbard, P., and Kitchin, R. (2010) *Key Thinkers on Space and Place*. SAGE.
- Hull IV, R. B., Lam, M., and Vigo, G. (1994) «Place identity: symbols of self in the urban fabric». *Landscape and urban planning*, 28(2-3), 109-120.
- i Agustí, D. P., Rutllant, J., and Fortea, J. L. (2019) «Differences in the perception of urban space via mental maps and Heart Rate Variation (HRV)». *Applied Geography*, 112.
- Ittelson, W. H. (1978) «Environmental perception and urban experience». *Environment and behavior*, 10(2), 193-213.
- Jenkins, R. (1996) *Social identity*. London: Routledge.
- Kagan, J., Havemann, E., Sasserath, V. J., and International (Firm), J. (1980) *Psychology : an introduction* (4th ed). New York : Harcourt Brace Jovanovich.
- Kaplan, S. (1973) *Cognitive maps in perception and thought*, University of Michigan.
- Knox, P., and Marston, S. (2004) *Human geography*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education Inc.
- Kudryavtsev, A., Stedman, R. C., and Krasny, M. E. (2012) «Sense of place in environmental education». *Environmental Education Research*, 18(2), 229–250.
- Lalli, M. (1992) «Urban-related identity: Theory, measurement, and empirical findings». *Journal of Environmental Psychology*, 12(4), 285–303.
- Lane, R. D., and Nadel, L. (Eds.). (2000) *Cognitive neuroscience of emotion*. Oxford University Press.
- Laskari, A., Hanna, S., and Derix, C. (2008) «Urban identity through quantifiable spatial attributes». In *Design Computing and Cognition'08* (pp. 615-634). Springer, Dordrecht.
- Lazarus, R. S. (1975) «A cognitively oriented psychologist looks at biofeedback». *American Psychologist*, 30(5), 553–561.
- Lewicka, M. (2008) «Place attachment, place identity, and place memory: Restoring the forgotten city past». *Journal of environmental psychology*, 28(3), 209-231.

- Low, S. M., and Altman, I. (1992) «Place Attachment». In Altman I. and Low S. M. (Eds.), «Place Attachment» (pp. 1–12). Springer US.
- Lynch, K. (1960) *The Image of the City*. MIT Press.
- Malpas, J. (2010) «New media, cultural heritage and the sense of place: Mapping the conceptual ground». *International Journal of Heritage Studies*, 14(3): 197–209.
- Mehrabian, A., and Russell, J. A. (1974) *An approach to environmental psychology*. The MIT Press.
- Nia, H. A., and Suleiman, Y. H. (2017) «Identity in Changing Context: Factors of losing Identity in new developed part of the city of Famagusta, North Cyprus». *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 1(2), 11-20.
- Norberg-Schulz, C. (1980) *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. Rizzoli.
- Ökesli, A. P. D. D. S., and Gürçinar, Y. (2012) «An Investigation of Urban Image and Identity Findings from Adana». *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 37-52.
- Oktay, D., and Bala, H. A. (2015) «A holistic research approach to measuring urban identity: findings from Girne (Kyrenia) area study». *IJAR*.
- Omer, I., and Jiang, B. (2008) «Topological Qualities of Urban Streets and the Image of the City: A Multi-Perspective Approach». In *11th AGILE International Conference on Geographic Information Science* (pp. 1-11).
- Phetsuriya, N., and Heath, T. (2021) «Defining the Distinctiveness of Urban Heritage Identity: Chiang Mai Old City, Thailand». *Social Sciences*, 10(3), Article 3.
- Pocock, D. (2010) «Emotions as ecosystemic adaptations». *Journal of Family Therapy*, 32, 362– 378.
- Pocock, D. C. D. (1972) «City of the mind: A review of mental maps of urban areas». *Scottish Geographical Magazine*, 88(2), 115–124.
- Proshansky, H. M. (1978) «The City and Self-Identity». *Environment and Behavior*, 10(2), 147–169.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., and Kaminoff, R. (1983) «Place-identity: Physical world socialization of the self». *Journal of Environmental Psychology*, 3(1), 57–83.
- Relph, E. (1976) *Place and placelessness*. London: Pion.
- Ross, W. D. (1931) *The works of aristotle*. Oxford: The Clarendon Press.
- Scannell, L., and Gifford, R. (2014) *Comparing the theories of interpersonal and place attachment*. In L. C. Manzo & P. Devine-Wright (Eds.), *Place attachment: Advances in theory, methods, and applications* (pp. 23-36). New York, NY: Routledge.
- Schweiger, J.R. Torregrosa (2016) *Perspectivas en el estudio de las emociones*, Grupo 5, Madrid.
- Shamai, S. (1991) «Sense of Place: An Empirical Measurement». *Geoforum*, (22), 347–358.
- Shamsuddin, S., and Ujang, N. (2008) «Making places: The role of attachment in creating the sense of place for traditional streets in Malaysia». *Habitat international*, 32(3), 399-409.
- Shawket, I. M. (2018) «Identity in urban spaces of residential compounds: Contributing to a better environment». *HBRC journal*, 14(2), 235-241.
- Siramkaya, S.B (2019) «The Effect of Change in Urban Squares on Urban Identity: The Case of Konya». *Architecture Research*, 9(1), 7-15.
- Sönmez, B. E. (2020) «A Research on Urban Identity: Sample of Kadikoy District». *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 4(1), 21-32.
- Stedman, R. C. (2002) «Toward a social psychology of place—Predicting behavior from place-based cognitions, attitude, and identity». *Environmental Behaviour*, (34), 561 – 581 .
- Steele, F. (1981) *The sense of place*. CBI Publishing Company, Inc.
- Stiperski, Z., Lorber, L., Heršak, E., Ptaček, P., Górká, Z., Koloś, A., ... and Hruška, A. (2011) «Identity through urban nomenclature: eight Central European cities». *Geografisk Tidsskrift-Danish Journal of Geography*, 111(2), 181-194.
- Tuan, Y.-F. (1977) *Space and Place: The Perspective of Experience*. E. Arnold.
- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996) «Place and identity processes». *Journal of environmental psychology*, 16(3), 205-220.

- Ujang, N., and Zakariya, K. (2014) «Place Attachment and the Value of Place in the Life of the Users». *Procedia - Social and Behavioral Sciences*,(168), 373–380.
- Ujang, N., and Zakariya, K. (2015) «The Notion of Place, Place Meaning and Identity in Urban Regeneration». *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, (170), 709–717.
- Urry, J. (1995) «How Societies Remember the Past». *The Sociological Review*, 43(1), 45–65.
- Wäckerlin, N., Hoppe, T., Warnier, M., & Jong, W. M. (2020) «Comparing city image and brand identity in polycentric regions using network analysis». *Place Branding and Public Diplomacy*, 16(1), 80–96.
- Watson G.B. and Bentley I. (2007) *Identity by Design*. Routledge.
- Yaldiz, E., Aydin, D., and Sıramkaya, S. B. (2014) «Loss of City Identities in the Process of Change: The City of Konya-Turkey». *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, (140), 221–233.
- Zhou, B., Liu, L., Oliva, A., & Torralba, A. (2014) «Recognizing city identity via attribute analysis of geo-tagged images». *In European conference on computer vision* (pp. 519-534). Springer, Cham.
- Ziyae, M. (2018) «Assessment of urban identity through a matrix of cultural landscapes». *Cities*, 74, 21-31.

Αποστόλου Γεωργία- Άννα
Χωροτάκτης Πολεοδόμος
Υποψ. Διδάκτωρ, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
email: geo91289@gmail.com

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νίκος Τριανταφυλλόπουλος

Ευάγγελος Ασπρογέρακας

Νικόλαος Γαβανάς

Ανέστης Γουργιώτης

Σπύρος Νιαβής

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ελένη Ανδρικοπούλου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πασχάλης Αρβανιτίδης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παναγιώτης Αρτελάρης – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Σοφία Αυγερινού-Κολώνια – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Αθηνά Βιτοπούλου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γιώργος Βλόντζος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Νικολός Βογιαζίδης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Γεωργία Γεμεντζή – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ηλίας Γεωργαντάς – Πανεπιστήμιο Κρήτης

Αθηνά Γιαννακού – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σπύρος Γκολφινόπουλος – Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Άσπα Γοσποδίνη – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Δημήτρης Γούσιος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πάυλος-Μαρίνος Δελλαδέτσιμας – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Αλέξης Δέφνερ – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Δέσποινα Διμέλλη – Πολυτεχνείο Κρήτης

Ασπασία Ευθυμιάδου – Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «Δήμητρα»

Μιχάλης Ζουμπουλάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ελισάβετ Θωίδου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γιώργος Κανδύλης – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

Νικόλαος-Γεώργιος Καραχάλης – Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Κώστας Καρτάλης – Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Γρηγόρης Καυκαλάς – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ειρήνη Κλαμπατσέα – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Χάρης Κοκκώσης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παναγιώτης Κοσμόπουλος – Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Βύρων Κοτζαμάνης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Χρήστος Κουσιδώνης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Αλέξανδρος-Φαίδων Λαγόπουλος – Ακαδημία Αθηνών & Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κώστας Λαλένης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Λόης Λαμπριανίδης – Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
 Λίλα Λεοντίδου – Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
 Παύλος Λουκάκης – Πάντειο Πανεπιστήμιο
 Θωμάς Μαλούτας – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
 Δημήτρης Μέλισσας – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
 Αγγελική Μενεγάκη – Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Θεόδωρος Μεταξάς – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Κώστας Μπαγινέτας – Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδος
 Νίκος Μπάτης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Ηλίας Μπεριάτος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Κώστας Μωραΐτης – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
 Σπύρος Νιαβής – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Μαρί-Νοέλ Ντυκέν – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Δημήτρης Οικονόμου – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Απόστολος Παπαγιαννάκης – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
 Κωνσταντίνος Περάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Γιώργος Πετράκος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Μάγδα Πιτσιάβα-Λατινοπούλου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
 Σεραφείμ Πολύζος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Αντώνης Ροβολής – Πάντειο Πανεπιστήμιο
 Νίκος Σαμαράς – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Άρης Σαπουνάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Κώστας Σερράος – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
 Παντολέων (Παντελής) Σκάγιαννης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Σοφία Σκορδίλη – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
 Νίκος Σουλιώτης – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
 Δημήτρης Σταθάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Αναστασία Τασοπούλου – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Πάρις Τσάρτας – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
 Γιώργος Τσιλιμίγκας – Πανεπιστήμιο Αιγαίου
 Δημήτρης Τσιώτας – Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Δημήτρης Φουτάκης – Διεθνές Πανεπιστήμιο
 Γιώργος Φωτόπουλος – Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Μάριος Χαϊνταρλής – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Όλγα Χριστοπούλου – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Μανώλης Χριστοφάκης – Πανεπιστήμιο Αιγαίου
 Γιάννης Ψυχάρης – Πάντειο Πανεπιστήμιο

Περιεχόμενα

Τεύχος

40

Έτος

2024

Issue

Year

Γεμεντζή Γεωργία, Νιαβής Σπύρος, Τασοπούλου Αναστασία 6
Εισαγωγή

Κουβαρά Ευαγγελία-Μαρία, Σαμαρά Αικατερίνη 9
Γειτονιά & Airbnb: αναβάθμιση ή αλλοίωση; Η περίπτωση της περιοχής της Ανάληψης στη Θεσσαλονίκη

Μπέλτσιου Βασιλική 30
Υπολογισμός δείκτη περπατησιμότητας για το κέντρο της Λάρισας και ανάδραση προς τον πολεοδομικό σχεδιασμό

Αποστόλου Γεωργία-Άννα 61
Αστική ταυτότητα και δομημένο περιβάλλον: αναζητώντας τη συμβολή του πολεοδομικού σχεδιασμού

Αλεξανδρίδης Θεόδωρος, Λαζαρίδης Βασίλειος 85
Αξιολόγηση της Τρωτότητας και Ενίσχυση της Ανθεκτικότητας του Αστικού Ιστού μέσω Μπλε και Πράσινων Υποδομών: Η Περίπτωση του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης

Κυριακίδης Χαράλαμπος 110
Συγκριτική μελέτη για τη λειτουργία των υπαίθριων δημόσιων αστικών χώρων στις αθηναϊκές γειτονιές

ISSN: 1109-5008

e-ISSN: 2944-9847

<https://journals.lib.uth.gr/index.php/aeihoros/index>